

ሰራተ ታሪኽ

ጥንታዊ ትምህርት ባሕሪን ኤርትራ

ካብ ቅ.ል.ክ. ክሳብ 1960 ዓ.ም.ፈ.

ብኣብርሃ ጳውሎስ

Dr. Abraham Paulos
 Mönchebergstr. 48A
 34125 Kassel
 Germany

ሰረት ታሪኽ

ክቡራንን ክቡራትን ተኻታተልቲ ስነ-ጽሑፋት፣ ብቐዳምነት ምወቕ ሰላምታይ ይብጻሕኩም። ቀጺለ ድማ ምስካ “ሰረት ታሪኽ ጥንታዊት ምድረ ባሕረጋስ ኤርትራ” ትብል መጽሓፊይ ከላልየኩም ይደሊ። ሰረት ታሪኽ መጽሓፊይ ካብ ቅ.ል.ክ. ክሳብ 1960 ዓ.ም.ፊ. ዝተፈላለየ ታሪኻዊ ጉዕዞታት ደቂ ሰባት ዝሓቕፉት ኢያ። ሰረት ታሪኽ ጥንታዊት ምድረ ባሕረጋስ ኤርትራ 34 ምዕራፋት ዘለዎን ምስ ሰጺልታት ክሳብ 690 ገጽ ዚሓዘትን መጽሓፍ ኢያ። እምበኣሪይ ሰረት ታሪኽ ጥንታዊት ምድረ ባሕረጋስ ኤርትራ ኣብቲ ታሪኻዊ በዓል ኤርትራ ኣብ ካስል ካብ ዕለት 27 ሓምለ ክሳብ 01 ነሃሴ 2010 ናይ መበል 25 ዓመት ኢዮቤል ዝብዕል ዘሎ ክትሸየጥ ምዃና ክሕብር ይፈቱ። ኣርእስታት ውሽጣዊ ምጽሓፊይ ኣብ ሰለስተ ክፋል ሰሪዐ በብዕለቱ ከሕልፍ ኢያ። ንዝኸነ ሕቶ ይኹን ወይ ውን ንመጽሓፊይ ሰረት ታሪኽ

ክትገዝእዎ ምስኢትደልዩ ድማ በዚ ዝሰዕብ ኢሜይል ክትራኽቡኒ ትኽእሉ።
elfabarham@gmx.de

ምስ ሰናይ ትምኒት
ዶ/ር ኣብርሃም ጳውሎስ

ሰረት ታሪኽ

ጥንታዊ ት

ምድረ ባሕረጋስ

ኤርትራ

**ብዶ/ር. ኣብርሃም ጳውሎስ
ዝተደርሰ 1ይ ሕታም
ካሰል/ጀርመን 2010 ዓ.ም.ፈ.
መሰል ደራሲ ዝተሓለወ ኢዩ።**

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means or electronic, mechanical, photocopying, recording otherwise without the prior written permission of the publisher.

ትሕዝቶ መጽሐፍ ገጽ

* አርእስቲ ጽሑፍ.....I
* ከብሔ መጻሕፍተይ.....II
* ሓጺር መልእክትVII
1 ምስጋና.....1
2 መቐድም2
3 መተሓሳስቢ.....8

1ይ ምዕራፍ

4. ፍጥረተ ሰብ.....9
5. ደቂ ሰባት ድሕሪ ማይ-አይሂ.....10
6. ካምን ዘርኡን.....12
7. ኦሪታዊ ቋንቋ ዓሌታት.....16

2ይ ምዕራፍ

8. ህዝብታት ሰምዮን/ምብራቻውን አፍሪቃ.....23
9. ጵጥን/ፋጥን/ ጵጢኤላውያን.....25
10. ፈርዖናውያን.....31
11. ኪሎ ጳጥራ.....39

3ይ ምዕራፍ

12. ቢለሚ.....41
13. መርወ/ካፓታ (ናባታ)45
14. ንግስነት ኑብያውያን.....50
15. ንግስነት ዳሞት.....52
16. ሳባውያን.....54

4ይ ምዕራፍ

17. ዓቕሩ-ሲም (አኹስም)59
18. ዋሕዚ ዓሌታት ንዓቕሩ-ሲም (አኹሱም).....67
19. አባ ፍሬሚናጦስን ክርስትናን.....70

20. ምስፍሕፋሕ ንግስነት ዓቕሩ-ሲም	75
21. ምቕሃም ንግስነት ኣኹሱም	81

5ይ ምዕራፍ

22. ኢትዮጵያ (ኩሽ).....	84
23 ምፍጣር ሕብረተ-ሰብ ኣበሻ.....	91
24. ነጋዳት ደቡብ ዓረብ.....	97

6ይ ምዕራፍ

25. ንጉስ ሰሎሞን.....	102
26. ንግስቲ ኣዴብ.....	106
27. ቀዳማዊ ምኅሊክ ዘይነበረ ነበረ.....	115
28. ሰብ ሳባ (ሴባ).....	116

7ይ ምዕራፍ

29. ንግስቲ ጉዲት (ዮዲት)	121
30. ንግስነት ዛጎ “ዳጎ”	125

8ይ ምዕራፍ

31. ምድረ ባሕረ ጋስ ኤርትራ.....	133
32. ታሪኻዊ ኣመጸጽኦ ህዝቢ ኤርትራ.....	139
33. ኣብ ኤርትራ ዝርከባ ነገዳትን/ዓሌታትን...143	

9ይ ምዕራፍ

34. ኣግኣዚያን “ግእዝ”	177
35. ኣገው ቋንቋ.....	184

10ይ ምዕራፍ

36. ዓሌታት ብጃ.....	204
37. ንግስነት ብጃ.....	209

38. ወረራታት ባዕዳውያን ገዛእቲ.....212

መበል 11 ምዕራፍ

39. ምእታወ ኢስላም አብ ዓዲ-ሐበሻ216

40. ከኛት ሱልጣናትን ነገስታት አብስንያን...219

41. አሕመድ ሼል ኢብራሂም ግራኝ.....229

መበል 12 ምዕራፍ

42. ባሕረጋስ ይስሃቕ.....238

43. አብርሃም/ኢብራሂም ሃኪባል247

44. ጥንታዊት ድኸኖ255

45. ናዩባት ባጽዕን ሕርጊጎን (ድኸኖ).....258

46. ቨርነር ሙሲንጀር (ዎርኔር ሙሲንጀር)..270

መበል 13 ምዕራፍ

47. ፍልመ ም/ዶባት ኤርትራን ትግራይን....272

48. ሃጸይ ቴድሮስ.....279

49. ሲም (ሹም) ሃኪን ወዲ መዲን.....285

መበል 14 ምዕራፍ

50. ሃጸይ ዮሃንስ.....290

51. ራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎሞን.....298

52. ራእሲ አሉላ ወዲ ቁቢ.....312

መበል 15 ምዕራፍ

53. ሃጸይ ምኒሊክ317

54. ሼኽ አረይ.....324

55. ንጉሰ እልፉ.....328

መበል 16 ምዕራፍ

56. ምጥራዝ ግብጻዊ ሓይሊ.....334

57. መግዛእቲ ሃጸያውያን አብ አፍሪቃ.....338

58. ፖርፊሶር ጁሰፕ ሳፕቶ.....342

መበል 17 ምዕራፍ

- 59. ሃጸይ ምኒልክን ጣልያንን አብ ውዑላት.347
- 60. ምእታው ጣልያን አብ ኤርትራ.....358
- 61. መግዛእቲ ጣልያን አብ ኤርትራ.....367

መበል 18 ምዕራፍ

- 62. ዓሊ ኑር.....367
- 63. ደጃዝማች ክፍለ ኢዩሱስ ወዲ ጎፋር.....372
- 64. ደግያት ባህታ ሓጎስ (አባ ጥመር)375
- 65. ደግያት ሓደገምበስ ወዲ-ጉልወት.....383

መበል 19 ምዕራፍ

- 66. ኬንቲባ በራኸ.....392
- 67. ሓጎስ ወዲ ዓብደል.....394
- 68. ደግያት አበራ ሃይሉ.....396
- 69. አይተ ዘገርጊስ ወዲ ጊላገርጊስ.....400

መበል 20 ምዕራፍ

- 70. ንቤት ማእሰርቲ ናኹራ ዝሰዓሩ..ጀጋኑ.404
- 71. ውግእ ወረርትን ሳሆን.....408
- 72. ሓርበኛ ሼኽ አቡበከር አሕመድ.....410
- 73. ሓርበኛ መሓመድ ኑሪ.....416

መበል 21 ምዕራፍ

- 74. ሃጸያዊት ጣልያን አብ ምግባት መሬት...418
- 75. ምድሃኸን ምዕስካር ኤርትራውያንን.....422
- 76. ብላታን ጌታን ሎሬንሶ ታእዛዝ.....431

መበል 22 ምዕራፍ

- 77. አበቶ (ልጅ) ኢያሱ ንጉስ ሚካኤል.....434
- 78. ተፈሪ መኮንን (ሃይለ ስላሴ).....442

መበል 23 ምዕራፍ

- 79. ወረራ ጣልያን ንኢትዮጵያ.....453
- 80. ታሪካዊ መስዋእት ጀጋኑ ደቂ ኤርትራ...469

መበል 24 ምዕራፍ

- 81. ካልአይ ውግእ ዓለም472
- 82. መግዛእት ጥልያን ብእንግሊዝ ይትካእ....483

መበል 25 ምዕራፍ

- 83. ምምስራት ማሕበር ፍቅሪ ሃገር.....487
- 84. ምምቃል ኤርትራ.....492
- 85. ስልጳ ኢትዮጵያ ናብ ኤርትራ.....496

መበል 26 ምዕራፍ

- 86. ጉዳይ ኤርትራ አብ ዋዕላ ፓሪስ.....502
- 87. ሓርበኛታት ኤርትራ.....505
- 88. ማሕላ ሓርበኛታት ኤርትራ.....507
- 89. ዋዕላ ቤት ገርጊስ.....508

መበል 27 ምዕራፍ

- 90. መርማሪ ሽማግሌ ናይ አርባዕተ ሓያላን...513
- 91. ምምስራት ፖለቲካውያን ማሕበራት.....520
- 92. መስዋእት ዓብደልቃድር ከቢረ.....529

መበል 28 ምዕራፍ

- 93. ሳልሳይ መጋብእያ ባይቶ ሕ.ሃ.....534
- 94. ራብዓይ መጋብእያ ባይቶ ሕ.ሃ.....540
- 95. ምክፍፋል ቀጽሪ ነጻነት.....547
- 96. ክርስትያን ኢስላምን አናቄትካ548

መበል 29 ምዕራፍ

- 97. ምምጻክ መርማሪት ኮሚሽን ሕ.ሃገራት....561
- 98. ሓሙሻይ ጉባኤ ሕቡራት መንግስታት.....566
- 99. ውሳኔ 390A/V ናይ ባይቶ ሕ.ሃገራት.....573

መበል 30 ምዕራፍ

- 100. ጉባኤ ሰላም.....578
- 101. ኤድዋርድ አንሶ ማቴዮንሶን ምጁ ባይቶ....581
- 102. ፊደራላዊ መንግስቲ ኤርትራ.....590

መበል 31 ምዕራፍ

- 103. ፖለቲካዊ ዠነታት አብ ምጅማር599
- 104. ምጥሓስ ውዕል ፊደረሽን.....607
- 105. ደጃች. ተድላ ባይርኡ.....611

መበል 32 ምዕራፍ

- 106. መራሕ መንግስቲ ኤርትራ613
- 107. ምውራድ ተድላ ባይሩኡ.....616
- 108. ፊተውራሪ አስፋሃ ወል/ካኤል.....630

መበል 33 ምዕራፍ

- 109. ካልኣይ ምርጫ ባይቶ ኤርትራ.....635
- 110. ጄነራል ተድላ ዑቕቢት.....647
- 111. አድማ ሰራሕተኛታት.....651

መበል 34 ምዕራፍ

- 112. ስርዓት ሃይለስላሴ.....659
- 113. ምጣን-ሃብቲ ኤርትራ.....663
- 114. ም. ም.ሓርነት ኤርትራ-(ሓረካ)671